

Rectificatie

Op 4 augustus 2022 heb ik een column geplaatst met de titel ‘Nepnieuws als verdienmodel’ op de website EvaJinek.nl die op 6 augustus 2022 is doorgeplaatst op RTLnieuws.nl met de titel ‘leg het perverse verdienmodel achter nepnieuws aan banden.’

Op 9 augustus 2022 ontving ik een brief van mr. Pols namens de heer W.C. Engel en stichting Viruswaarheid, kort gezegd met het verzoek om drie alinea’s in mijn column te rectificeren. Wanneer ik dat niet zou doen, zo dreigde mr. Pols zou – conform de gebruikelijke werkwijze van Viruswaarheid¹ - strafrechtelijke aangifte worden gedaan, een kort geding worden gestart en een klacht worden ingediend bij de Orde van Advocaten.

Dat laatste is opmerkelijk, omdat mijn functie als columnist bij EvaJinek.nl losstaat van mijn werk als strafrechtadvocate bij Jebbink Soeteman advocaten. Soms schrijf ik over mijn werk, maar veel vaker over allerlei actuele en maatschappelijke onderwerpen. Mr. Pols noemt mij in zijn twitterberichten over voornoemde brief dan ook terecht columnist en niet advocaat. De inhoud van deze brief is mijn persoonlijke mening en geenszins die van mijn kantoor. Een tuchtklacht bij de Orde van Advocaten, waarmee mr. Pols dreigt, kan dan ook tot niets leiden.

De vrijheid van meningsuiting is een fundamenteel grondrecht en een hoog goed. In meerdere columns heb ik het opgenomen voor de demonstratievrijheid van coronacritici.²

Als opiniërend schrijver is mijn vrijheid van meningsuiting ruimer dan van een gemiddeld persoon, zeker nu deze column een bijdrage is aan het maatschappelijk debat. Daarnaast dienen Viruswaarheid en de heer Engel ook meer te slikken dan een gemiddelde burger, nu zij zelf op zeer prikkelende en soms provocerende wijze³ deelnemen aan het maatschappelijk debat. Dat grotere incasseringsvermogen volgt uit de rechtspraak van de Hoge Raad en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Wie kaatst kan de bal verwachten. Daarvan is de heer Engel dan overigens ook al meermaals op gewezen door rechters tijdens de door hem aangespannen rechtszaken.⁴

Natuurlijk is mijn vrijheid van meningsuiting niet onbeperkt, maar mijn uitingen als columniste over een onderwerp van publiek debat mogen prikkelend zijn en ook een zekere mate van provocatie en overdrijving bevatten.

De boodschap van mijn column was in algemene zin dat met de verspreiding van nepnieuws, complottheorieën en desinformatie gemakkelijk geld kan worden verdiend en dat ik mij daarover zorgen maak. Daarom heb ik in mijn column de aanbeveling gedaan om controle op de besteding van donatiegelden aan stichtingen die zich met de verspreiding van dergelijke informatie bezighouden transparant en verifieerbaar te maken.

Aanleiding voor de column was de rechtszaak tegen Alex Jones, de radiopresentator in de Verenigde Staten die met zijn website veel geld heeft verdiend aan het verspreiden van nepnieuws en

---

¹ <https://viruswaarheid.nl/download-aangiftes-willem-engel/>. Hierop zijn alle aangiftes van de stichting Viruswaarheid.nl en/of heer Engel tegen journalisten, politici, bewindslieden, wetenschappers, rechters, academici geplaatst.

² Een van de voorbeelden: <https://www.rtlnieuws.nl/economie/opinie/column/5220931/column-zahra-boufadiss-demonstratierecht-geweld-corona>.

³ Vandaag nog plaatste de heer Engel nog een twitterbericht waarin hij stelde dat het regime ‘de Totalen Krieg’ heeft verklaard aan de bevolking.

⁴ Zie bijvoorbeeld de uitspraken in de rechtszaken van de heer Engel tegen de opiniesite Joop.nl: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden d.d. 19-07-2022, ECLI:NL:GHARL:2022:6127, r.o. 5.21. en Rechtbank Midden-Nederland d.d. 1 oktober 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:4702, r.o. 3.10: “De manier waarop [eiser] in het debat van zich laat horen brengt mee dat hij zich moet laten welgevalen dat in reactie daarop de standpunten eveneens prikkelend geformuleerd worden. In dat licht bezien zijn de aanduidingen op [website 1] .nl over [eiser] zeker niet buitenproportioneel of excessief te noemen.”

complottheorieën. Mijn column ging niet specifiek over de heer Engel en de stichting Viruswaarheid, al worden zij in het kader van de boodschap wel genoemd.

In algemene zin kan worden gesteld dat de heer Engel, voorman van de stichting Viruswaarheid.nl, meermaals desinformatie heeft verspreid via onder andere zijn Twitter- en Facebookpagina.⁵ Ik beroep mij hiervoor op onder meer recente uitspraken van de voorzieningenrechter in de zaak tegen opiniewebsite Joop.nl, waarin werd geoordeeld dat de kwalificaties ‘viruswaaninnige’, ‘corona-ontkenner’ en ‘sekteleider’ voor de heer Engel voldoende steun vonden in de feiten.⁶ Ik beroep mij ook op Facebook, dat meerdere berichten van de heer Engel heeft verwijderd, omdat deze – kort gezegd – misinformatie bevatten over het coronavirus en in strijd waren met haar beleidsregels. De uitspraken van de heer Engel waren in strijd met breed gedragen opvattingen van wetenschappers en overheden en mochten daarom van de rechter worden verwijderd door Facebook. Dat ‘de informatie die Viruswaarheid en de heer Engel verspreiden zorgvuldig wetenschappelijk onderbouwd is en verifieerbaar’, zoals mr. Pols in zijn brief aan mij schrijft, doet daaraan niet af.

Daarnaast kan ook voldoende worden onderbouwd dat de stichting en de heer Engel geld verdienen, oftewel financieel vooruitgang boeken, aan de verspreiding van hun informatie. Een paar dagen geleden nog organiseerden de heer Engel en de stichting de *Science Summit Uncensored*.⁷ Bezoekers moesten minimaal €150,00 euro betalen om toegang te krijgen.⁸ Door Viruswaarheid en de heer Engel wordt online en op dit soort evenementen over COVID19 informatie verspreid die in strijd is met breed gedragen wetenschappelijk onderzoek: bijvoorbeeld door te stellen of in ieder geval te insinueren dat sprake is van een oversterfte door vaccinaties. Op de website van de stichting worden daarnaast allerlei soorten complottheorieën geplaatst.⁹

De stichting is, volgens haar eigen website en beleidsplan, vrijwel geheel afhankelijk van donaties. De donaties worden voor het overgrote deel – €225.561 – aan proceskosten besteed.

In dit licht is de term ‘verdienmodel’ in mijn column niet onjuist gekozen. Deze term heeft op grond van het vorenstaande immers voldoende feitelijke grondslag. Dat het verspreiden van desinformatie over bijvoorbeeld vaccins schadelijk is voor de volksgezondheid, is mijn vrije mening. Dat geldt ook voor mijn stelling dat het verdienmodel pervers (ofwel ‘onbehoorlijk’) is.

Dan zal ik nu ingaan op de alinea’s die ik van mr. Pols dien te rectificeren. Deze alinea’s zouden feitelijk onjuist zijn, dan wel beweringen bevatten die smadelijk, lasterlijk of beledigend zouden zijn. Zo heb ik geschreven:

*“Fanatieke aanhangers storten hun zuurverdiende geld bijvoorbeeld op de rekening van Viruswaarheid, om zo hun leider te steunen in zijn zelfbenoemde strijd. **Dat geld wordt vervolgens gestort naar een fonds dat alleen Engel beheert en waar geen enkel toezicht op hoeft te worden uitgeoefend.**”*

Enkel het dikgedrukte deel uit bovenstaande alinea is – naar mr. Pols mij in zijn brief heeft uitgelegd – feitelijk onjuist. Ik heb dit onderdeel daarom laten verwijderen uit de tekst van mijn column.

Het overige gedeelte van deze alinea betreft een mening die bovendien ook voldoende feitelijke grondslag heeft.

---

⁵ De heer Engel heeft bijvoorbeeld meermaals gesteld dat het Pfizer-vaccin giftig en potentieel dodelijk is, hetgeen niet gebaseerd is op enig deugdelijk wetenschappelijk onderzoek; ook heeft de heer Engel op zijn Twitterpagina meermaals gesteld dat er twee doden en twaalf gewonden waren gevallen tijdens de avondklokrellen in Rotterdam.

⁶ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 19 juli 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:6127.

⁷ <https://voorwaarheid.nu/nl/>.

⁸ <https://voorwaarheid.nu/>.

⁹ Hiervan zijn veel voorbeelden, maar zie bijvoorbeeld ‘Is het WEF het hoofdkwartier van het kwaad?’ <https://viruswaarheid.nl/buitenland/is-het-wef-het-hoofdkwartier-van-het-kwaad/>.

De heer Engel beheert de bankrekening van de stichting niet meer alleen. Het bestuur, bestaand uit de heer Engel en twee anderen, dragen samen de verantwoordelijkheid voor de besteding van de donatiegelden. Daarnaast bestaat de Raad van Toezicht uit één persoon, te weten de broer van de heer Engel.

Op de bankrekening van de stichting hoeft wettelijk gezien geen enkel toezicht te worden gehouden. Dat deel van de alinea is derhalve juist.

Indien uit deze zin wordt afgeleid dat de besteding van donatiegeld van de stichting Viruswaarheid.nl op geen enkele wijze controleerbaar is, is dat onjuist. De besteding van het donatiegeld van de stichting staat – zoals mr. Pols mij heeft bericht – beschreven in de jaarverslagen die gepubliceerd staan op haar website. Of daarop ook een controle door een accountant wordt uitgeoefend, is onduidelijk. In de jaarverslagen staat wel een post opgenomen aan accountantskosten, maar de stichting maakt niet duidelijk of deze kosten worden gemaakt voor een controle van de jaarrekening en zo ja, of daarvan stukken staan gepubliceerd. Zo'n controle is voor een stichting als Viruswaarheid.nl niet wettelijk verplicht. De boodschap van mijn column is dat onafhankelijke en externe controles in het algemeen bij alle stichtingen wenselijk zouden zijn.

Bovengenoemde verwijderde zin wordt daarom in mijn column vervangen met: *‘Dat geld wordt beheerd door Engel, samen met twee anderen. Ook heeft Viruswaarheid inmiddels een Raad van Toezicht: de broer van voorzitter Engel.’*

Dat het OM naar aanleiding van onderzoek heeft geconcludeerd dat donateurs erop kunnen vertrouwen dat donaties worden gebruikt voor de doeleinden van de stichting, zoals mr. Pols mij heeft geschreven, is juist. Echter zijn bij die stelling wel enige nuances te plaatsen. Het OM heeft namelijk ook geconstateerd dat er onregelmatigheden waren bij de opheffing van de stichting Viruswaarheid en de overgang naar stichting Viruswaarheid.nl. Daarnaast had een vereiste vereffening niet plaatsgevonden. Bovendien is in strijd met de statuten door de stichting Viruswaarheid een lening van liefst €50.000 verstrekt aan de heer Engel.¹⁰ De donateurs van Viruswaarheid zijn door de stichting of de heer Engel nooit geïnformeerd over de besteding van hun geld aan privédoeleinden. Deze, in strijd met de eigen statuten verstrekte, lening kwam *per toeval* aan het licht tijdens een rechtszaak die door de stichting tegen ING werd aangespannen.

De stelling van mr. Pols in zijn brief aan mij dat de stichting *volledig* draait op onbetaalde vrijwilligers, blijkt niet juist. Uit het jaarverslag van 2021 blijkt dat van 15 april 2021 tot en met 15 april 2022 gebruik is gemaakt van één betaalde inhuurkracht per week voor de juridisch administratieve taken van de stichting. Aan die personeelskosten is € 41.898 besteed.

De volgende passage in mijn column waarvan mr. Pols rectificatie verlangt betreft de volgende.

“In hun ideeën is geen enkele constante lijn te vinden, behalve dat het onderwerpen zijn die de afgelopen maanden ons nieuws domineren. Zo springen ze op iedere actualiteitentrein die de kassa potentieel kan doen rinkelen. Ondertussen laten de goedgelovige aanhangers zich zonder morren financieel uitkleden.”

Deze alinea ziet op een door mij gedane algemene waarneming: een groot aantal voormalige coronacritici neemt inmiddels deel aan het maatschappelijk debat over allerlei andere actuele onderwerpen. Deze waarneming is niet persoonlijk of nieuw: zie bijvoorbeeld ook een artikel in het NRC.¹¹

---

¹⁰ <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2022/02/14/om-beeindigt-civiel-onderzoek-naar-viruswaarheid/>.

¹¹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/03/03/ik-begrijp-wel-wat-poetin-doet-a4096731/>.

Deze alinea heeft niet betrekking op de heer Engel of de stichting. Voor wie meent dat dit beeld door de context van mijn column wel is ontstaan, meld ik dat de alinea voldoende feitelijke grondslag heeft. Ik wijs daarvoor onder andere naar een recente uitspraak van de heer Engel, luidend dat de strijd van de boeren nu ook de strijd van Viruswaarheid is.¹² In verband met de oorlog tussen Oekraïne en Rusland heeft de heer Engel gezegd dat Oekraïne geen land is, maar een *failed state* en dat president Putin enkel *The Great Reset* wilde tegenhouden. Daaruit blijkt dat de heer Engel andere onderwerpen van maatschappelijk debat verbindt aan zijn eerdere strijd. Ik schrijf overigens dat dit soort onderwerpen de kassa *potentieel* kunnen doen rinkelen. Ik beweer niet dat dit nu al het geval is.

Gelet op al deze omstandigheden bestaat er geen aanleiding deze alinea te rectificeren.

De laatste alinea uit mijn column die bij mr. Pols op bezwaren stuit luidt als volgt.

“Ook zou de besteding van fondsen geld openbaar moeten worden gemaakt, zodat donateurs in ieder geval kunnen zien waar hun geld aan wordt besteed.”

Deze uitspraak was niet gericht aan de stichting Viruswaarheid.nl of de heer Engel. Maar voor zover dat beeld wel is ontstaan, geldt het volgende.

Zoals ik hiervoor al heb opgemerkt kunnen donateurs van de stichting Viruswaarheid.nl in de gepubliceerde jaarverslagen inderdaad zien waaraan hun geld wordt besteed. Het is mijn opvatting dat in het kader van de controleerbaarheid van de besteding van donatiegelden externe en onafhankelijke controle dient te worden uitgeoefend. Dit onderdeel van mijn column is slechts een aanbeveling: daarmee kan immers Viruswaarheid critici de wind uit de zeilen nemen.

Daarom heb ik er ter verduidelijking nog deze dikgedrukte zinsdelen aan mijn column laten toevoegen: *“Ook zou de besteding van fondsen geld **altijd** openbaar moeten worden gemaakt **en onderworpen worden aan een accountantscontrole**, zodat donateurs in ieder geval kunnen zien waar hun geld aan wordt besteed.”*

Deze brief zal worden geplaatst op de websites van EvaJinek en RTLnieuws, alsook op mijn Twitter en Instagram. Daarmee voldoe ik, voor zover ik dat gelet op mijn recht op vrijheid van meningsuiting nodig acht, aan het verzoek tot rectificatie.

Tot slot: naar aanleiding van mijn column heb ik veel reacties gekregen. Een groot deel bevatte steunbetuigingen en aanbevelingen, waarvoor dank. Door anderen werden mijn contactgegevens geplaatst o.a. in een Telegram-groep met 91.000 volgers geplaatst. Daarbij werd bewust de opdracht gegeven ‘om maar eens verhaal bij mij te halen.’ Hierdoor heb ik de afgelopen dagen allerlei vervelende telefoontjes, berichtjes, e-mails en zelfs enkele racistische opmerkingen en doodsb bedreigingen ontvangen. Onderbouwde kritiek op mijn column verwelkom ik, strafbare uitingen niet. Daarvan zal ik in het vervolg aangifte doen.

Amsterdam, 10 augustus 2022,

Zahra Boufadiss

---

¹² Op Twitter plaatst Willem Engel op 5 juli 2021: ‘Steun de boeren. Zij strijden dezelfde strijd. Stikstof en CO2 en C19 zijn allen een onzichtbaar middel om het volk te knechten.’ En op 22 juni 2022: “Nederland heeft gesproken, boeren en burgers verenigen. Een duidelijk signaal dat het kartel heel snel moet opstappen, de maat is vol. Men moet agenda 2030 en haar lakeien niet. Wij willen boeren en wij willen vrijheid. #IksteunONZEboeren”.